

Қабаш Мәдина Думанқызы

madina.kabash@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕУҰ, филология факультеті, екі шет тілі мамандығының 4-курс студенті, Астана/Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Дарменова А.Е

Ұсынылған мақалада ауызша сөйлеуді мектептегі ағылшын тілінде сабақ берудің өзекті мәселесі ретінде қарастырылады. Ауызша сөз сөйлеу қабілеті қазіргі жаһандану әлемінде маңызды компоненттердің бірі болып табылады. Осы мақалада шет тілдеріндегі ең маңызды іс-әрекеттердің бірі ретінде ағылшын тілінде ауызша сөйлеуді үйренудің жаңа әдіснамалық негізі берілген. Сипатталған жол оқытудың инновациялық әдісі ретінде сапалы жаңа жаттығулар жүйесін пайдалануды қамтиды. Бұл әдістемелік әзірлемелер ауызша сөйлеумен жұмыс істеген кезде оқу іс-әрекеттерінің тиімділігін арттыруды қалайтын мұғалімдерге тәжірибелік көмек көрсетеді.

Түйін сөздер: жаттығулар, ауызша сөйлеу, ағылшын тілі, әдіс-тәсілдер, инновациялық технология

Methods of intensifying speaking skills at the middle stage

The proposed article explores the actual problem of teaching oral speech in English classes at school. Speaking skill is now given much attention, without it is not enough in the context of the globalization of the world. In this paper, a methodological rationale for a new approach to learning foreign language oral speech as one of the most important activities in foreign language lessons is given. The described way involves the use of qualitatively new system of exercises as an innovative method of teaching. These methodological developments will provide practical assistance to teachers who would like to increase the effectiveness of learning activities when working on speaking skill.

Key words: exercises, oral speech, English language, methods, innovative technology

Қазіргі таңда білім беру саласында үлкен өзгерістер орын алуда. Университеттер мен мектеп қабырғаларында инновациялық әзірлемелер енгізілуде. Прогрессивті педагогика бізге жаңа және өзекті білім беру технологияларын ұсынуда. Осындай жаңа қадамдық өзгерістерден күтілетіні тек нәтижелілік. Ата-аналар, жұмыс берушілер мен халықтың көп бөлігі оны «білікті кадрлар», «экономикалық табыстар», «өмір сүру сапасы», «жақсы жұмыс», «сауаттылық» сияқты ұғымдармен байланыстырды. Гуманитарлық ғылымдар саласында ерекше орын қазіргі заманғы қоғамдағы жаһандану үдерістеріне байланысты өзгерістерге ұшырайтын шет тілі ретінде қазіргі кездегі қажетті пәнмен айналысады. Ауызша сөйлеу – шет тілін меңгеру барысында маңызды бөлік. Ауызша сөйлемей, қазіргі жаһандық әлемде өмір сүру мүмкін емес. Әр студенттің тыңдау және сөйлеу уақытын жоғарылату, уақыт бойынша жұмыс тиімділігін арттыру, оқу жоспарымен қатаң реттелетін, ағылшын тілін үйрену үшін бірқатар күрделі және маңызды методологиялық мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Бұл оқу материалын іріктеу, жаттығулар жүйесін дамыту, заманауи техникалық оқу құралдарын кешенді пайдалану, ауызша сөйлеу дағдылары мен жағдаяттарын қалыптастыру дәрежесін бағалау критерийлерін әзірлеу.

Ауызша сөйлеуді үйренудегі жетістік көбіне ақпарат беру және қабылдаудың қалай ұйымдастырылуына байланысты. Сөйлеудің физиологиялық механизмдерін зерттеуге негізделген ғалымдар сөйлеу процесі операциялардың күрделі жүйесі деп қорытындылады. Осы жүйенің негізгі сілтемелері:

– Ұзақ мерзімді жадыдан сөйлеу анализаторының дыбыстары мен буындарын таңдау;

– Сөздердің және сөз тіркестерінің жедел жадыда жазу.

Бұл операциялар қарқынды сөйлеу белсенділігіне негізделген белгілі бір жүйке процестерінің нәтижесінде орын алады. Сөздерді жинақтау орны – сөйлеу қозғалтқыш анализаторы. Аудиторлық анализатор сөздерді қалыптастыруды басқарады, бірақ оларды қамтымайды. Тек осы сөздерді іздеу және анықтауы мүмкін, олардың іздері моторлық анализаторда сақталады. Психологтар сөздің ауызша сөйлеу механизмі хабарламаның қалыптасу процесінің негізінде жатқандығын анықтады. Сондықтан ағылшын тілін оқыту ауызша кіріспе курспен басталуы керек.

Оқытудың жаттығу жүйесі оларды жүзеге асырудың қиындықтарына қарай терең ойластырылуы керек. Егер сөйлеу қызметін психологиялық түрде өнімділікке және репродуктивтікке айналдырсақ, онда ағылшын тіліндегі сабақтарды келесі ретпен ұйымдастыру керек:

1. Ауызша сөйлеуді пассивті қабылдауға арналған жаттығулар;
2. Белсенді қабылдауға арналған жаттығулар;
3. Мұғалімнің нұсқауларын орындау;
4. Сөйлеу үлгілерін жаңғырту;
5. Шартты әңгіме;
6. Табиғи әңгіме.

Егер дәл осы тізбекті ұсынатын болсаңыз, оқытудың тиімділігі артады. Сабақтың бірінші бөлігі тыңдау және түсіну үшін ауызша жаттығулардан бастау керек. Суреттерге негізделген жаңа сөздік қорын енгізген жөн, әсіресе оқытудың бастапқы кезеңінде. Сабақтың екінші бөлігінде шқу үдерісінде жаңа сөздерді жасау қажет. Үшінші бөлігі жазбаша жаттығулар жасау процесінде қарастырылады. Сабақтың соңында сіз коммуникативтік мазмұн жаттығуларын пайдалана аласыз: tell me about yourself (about your friend, about your mother etc.). Оқыту жаттығуларын төмендегілерге бөлуге болады:

1. Теориялық түсініктеме;
2. Дифференциялық жаттығулар;
3. Имитациялық жаттығулар;
4. Ауыстыру жаттығулары;
5. Трансформация жаттығулары.

Теориялық түсініктеме, яғни оқу-жаттығудың басынла нұсқаулар оқушыларға тағы да жаттығудың ережелері жайлы еске салады. Дифференциялау жаттығуларында жұмыс әдетте сөйлеу үлгісін меңгеруден басталады. Ағылшын тілінің дыбыстары дыбысталғанда, оқушылар көп жағдайда олардың орыс тіліндегі баламаларымен орнын ауыстырады, ал бұл жаттығу осындай қателіктерден аулақ болуға көмектеседі. Имитациялық жаттығулар сіздің сөздерді сөйлеу үлгісімен салыстыру кезінде шеберлікке үйретеді. Ауыстыру жаттығулары сөз тіркестерін құрастыру, ұқсас сөздер бойынша белгілі бір конструкцияларға жаңа сөздерді ауыстыру мүмкіндігін алуға көмектеседі. Трансформациялық жаттығуларға пішінді, бет-әлпетті және етістіктің жіктелуін ауыстыру жатады.

Қазіргі заманда ешбір мұғалім сөз сөйлеуді және коммуникативті күзиреттілікті қалыптастыруда тиімді оқыту мәселесі ең маңызды болып саналатынына күмәнданбайды. Әркім өз жұмысында тиімді болатын әдіс-тәсілдер іздеуге және пайдалануға тиіс. Ағылшын тілінде ауызша қарым-қатынас формасы ретінде сөйлеу – бұл шет тілін үйренудің алғашқы күнінен бастап қалыптасатын және оны оқыту барысында ғана емес, нақты өмірде тіл қолдану процесінде жетілдірілетін үрдіс. Мұғалім сөйлеу дағдысын қалыптастырғанда және практикада сөйлеуде сөйлеу процесін ғана емес, сонымен қатар мұғалім жұмыс жасайтын жас топтарының психикалық сипаттамаларын ескеру керек. Оқушыларды қызықтыру және талпындыру өте маңызды, сондықтан оқулықта ұсынылған құрғақ материалдар оқушылардың ағылшын тілін үйренуге қызығушылығын тудырмайды. Сол себепті сабақты жоғарыда атап өткен әдістер бойынша әртараптандыру және толтыру қажет. Осылайша, ауызша сөйлеуді үйренудің табысы дұрыс таңдауда және оқу жаттығулардың арақатынасына байланысты.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Болдырев Н.Н Шет тілдерін оқытудың коммуникативтік әдістерінің лингвистикалық негіздері – 1998
2. Борзова Е.В Жоғарғы мектептегі шет тілі сабақтарында жұптық және топтық жұмыс – 2000
3. Воронова В.В Оқу технологиясы – 1996
4. Громова О.А Аудио-визуалды әдіс және он қолдану тәжірибесі – 1997
5. Демьянко М.Я, Лазаренко К.А, Мельник С.В Шет тілдерін оқытудың жалпы әдістерінің негіздері – 2004
6. Зимняя И.А Шет тілінде сөйлеулі үйренудің психологиялық аспектілері – 1985
7. Китайгородская Г.А Шет тілдерін қарқынды оқыту: теория және практика – 1992